

Reykjavík, 30. janúar 2024

MSS23110034

Borgarráð

Fyrirspurn til borgarráðs vegna kaups á styttni af séra Friðriki Friðrikssyni

Lagt er til að borgarráð hafni hjálagðri beiðni Jóns Ingvars Pálssonar, dags. 1. desember 2023, um kaup á styttni af Séra Friðrik Friðrikssyni, með vísan í hjálagða umsögn Listasafns Reykjavíkur, dags. 18. desember 2023 sem og hjálagðs minnisblað embættis borgarlögmans, dags. 26. janúar 2024.

Einar Þorsteinsson
borgarstjóri

Hjálagt:

Beiðni Jóns Ingvars Pálssonar um kaup á styttni af séra Friðrik Friðrikssyni, dags. 1. desember 2023.

Umsögn Listasafns Reykjavíkur, dags. 18. desember 2023.

Minnisblað borgarlögmans, dags. 26. janúar 2024.

Reykjavík

Frá: Jón Ingvar Pálsson <jon@afvelar.is>
Sent: föstudagur, 1. desember 2023 11:17
Til: Upplýsingar - Pósthólf Símaver <upplysingar@reykjavik.is>
Efni: Fyrirspurn til Borgarráðs

Berist til Borgarráðs Reykjavíkurborgar:

Góðan dag.

Mér hefur verið falið að kanna hvort áhugi sé fyrir hendi af hálfu Reykjavíkurborgar að selja hina umdeildu stytta af Séra Friðrik Friðrikssyni, sem samkvæmt fréttum er fyrirhugað að fjarlægja af núverandi stað og ekki virðast neinar hugmyndir um að finna henni nýjan stað.

Boð um hugsanleg kaup er hér sett fram af aðilum sem umhugað er um að koma styttni fyrir á viðeigandi stað til framtíðar.

Ef áhugi er fyrir hendi er þess vinsamlegast óskað að svar þess efnis verði sent undirrituðum, þannig að unnt sé að koma samningsaðilum að borðinu og freista þess að ná samningum um kaupin.

Vinsamlegast staðfestið móttöku erindis í tölvupósti til undirritaðs.

Virðingarfyllst,

kveðja,

Jón Ingvar Pálsson
Aðstoðarmaður forstjóra / Assistant
Manager
Sími / Tel: (+354) 480 0000
Farsími / Mobile: (+354) 780 0406

Reglur um trúnað í tölvupóstsamskiptum: <http://www.reykjavik.is/trunadur>

Leiddu hugann að umhverfinu áður en þú prentar út þennan tölvupóst. Prentaðu á báðar hliðar í svarthvítu ef nauðsyn krefur.

Frá: Jón Ingvar Pálsson

Til: Ráðhús skjalasafn

Sent: 8.1.2024 09:08:55

Efni: RE Fyrirspurn til Borgarráðs vegna kaups á stytta af séra Friðriki Friðrikssyni

Sæl Halldóra og Gleðilegt ár.

Getur þú séð hvort neðangreint erindi mitt til Borgarráðs hafi hlotið afgreiðslu eða þá hvenær fyrirhugað er að erindið verði tekið fyrir ?

Erindið var sett fram á minni kennitölu 191159-3739.

Kveðja,

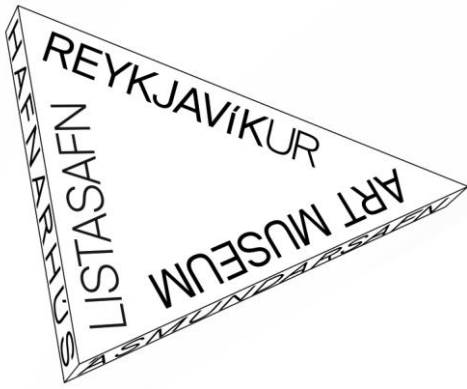
Jón Ingvar Pálsson

Aðstoðarmaður forstjóra / Assistant Manager

Sími / Tel: (+354) 480 0000

Farsími / Mobile: (+354) 780 0406

Reykjavík, 18. desember 2023
MSS23110034

Séra Friðrik og drengurinn, 1952 (H-015) vegna erindis til borgarráðs þess erfnis að kanna áhuga á að selja listaverkið.

Umsögn Listasafns Reykjavíkur

Listasafn Reykjavíkur hefur umsjón með listaverkasafni Reykjavíkurborgar þar með talið myndverkum á almannafæri.

Um starfsemina gilda samþykktir borgarráðs

https://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/samthykkt_fyrir_listasafn_rvk_2013_borgarstjorn_19.11.2013.pdf

Um listaverk í umsjá opinberra safna gilda safnalög

<https://www.althingi.is/lagas/nuna/2011141.html>

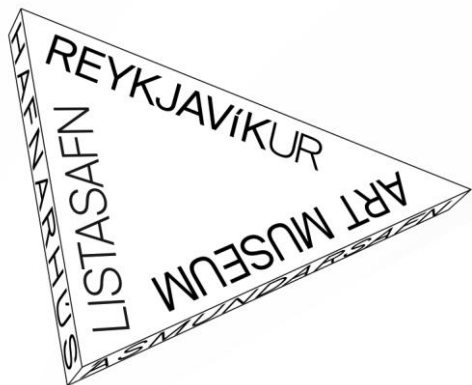
Markið safnalaga er að tryggja varðveislu menningar- og náttúruarfs Íslands þannig að skila megi honum til komandi kynslóða. Undir löggin falla viðurkennd söfn sem eru varanlegar stofnanir sem starfa í þágu almennings og eru ekki reknar í hagnaðarskyni. Listasafn Reykjavíkur og listaverk í umsjá þess falla undir ramma laganna.

Lögin kveða á um það með hvaða hætti safngripum skuli ráðstafað. Samkvæmt lögnum skal þar horft til samþykktu safnsins og haft samráð við höfuðsafn á sviði safnsins (16. og 17. gr.). Í samþykktum borgarráðs um Listasafn Reykjavíkur kemur fram, í V. kafla sem ber yfirskriftina *Heimild til sölu listaverka úr eigu borgarinnar*, að óheimilt sé að selja eða farga listaverkum nema ríkar ástæður séu til grísjunar og liggi þá fyrir samþykki höfuðsafns og, samkvæmt safnalögum, umsögn Safnaráðs.

Í samþykktum um Listasafn Reykjavíkur kemur jafnframt fram að ekki sé heimilt að selja eða láta á annan hátt af hendi listaverk úr eigu borgarinnar sem þegin hafa verið að gjöf. Mælir allt með því að þetta ákvæði eigi við um verkið *Séra Friðrik og drengurinn* eftir Sigurjón Ólafsson (H-015). Á sínum tíma var efnt til almennrar söfnunar til kaupa á verkinu, því ætlaður staður í menningarsögu þjóðarinnar og hefur það verið í umsjá Reykjavíkurborgar frá því það var sett upp á horni Amtmannsstígs og Lækjargötu árið 1955. Nú er það skráð sem hluti af þeim menningararfi Íslands sem varðveittur er af Listasafni Reykjavíkur og safninu ber að tryggja að verði skilað óspilltum til komandi kynslóða.

Geta má þess, í ljósi þeirra umræðna sem staðið hafa um umrætt listaverk, að í gegnum tíðina hafa risið deilur um listaverk og sýn manna á þau ætíð lituð tíðaranda hvers tíma. Þegar verk er hluti af opinberu safni listaverka er það hlutverk safnsins að standa vörð um verkið þannig að það megi verða hluti af menningarsögunni óháð almennu aðgengi að því á ólíkum tímum.

Hugmyndir um hugsanleg kaup á verkinu byggja á því að kaupendur vilji koma verkinu fyrir á viðeigandi stað til framtíðar. Borgarráð ákvað að taka verkið niður í ljósi upplýsinga sem komið hafa fram um hugsanleg brot séra Friðriks

Friðrikssonar gegn ungum drengjum og að þar af leiðandi eigi verkið ekki heima í almannarými. Rök borgarráðs fyrir niðurtöku verksins standa enn en þau voru meðal annars að sýnileiki verksins í almannarými sé meiðandi fyrir þolendur.

Í ljósi stöðu listaverksins sem safngrips í opinberu safni og ástæður þess að verkið verður tekið niður og fært í listaverkageymslur Listasafns Reykjavíkur telur undirrituð ekki nein rök fyrir því að hefja samtal um sölu verksins.

Séra Friðrik og drengurinn eftir Sigurjón Ólafsson (H-015) er listaverk sem Listasafni Reykjavíkur ber að varðveita sem hluta af menningarsögu Íslands. Hvort og hvernig verkinu verður miðlað í framtíðinni verður tíminn að fá að leiða í ljós.

Ólöf Kristín Sigurðardóttir
Safnstjóri
Listasafn Reykjavíkur

MINNISBLAÐ

Viðtakandi: Borgarráð

Sendandi: Embætti borgarlögmans

Um eignarhald á styttni „séra Friðrik og drengurinn“.

Vísað er til minnisblaðs borgarlögmans til safnstjóra listasafns Reykjavíkur, dags. 22. nóvember 2023. Eins og kemur fram í niðurlagi minnisblaðsins höfðu ekki fundist skriflegar eignarheimildir yfir listaverkinu „séra Friðrik og drengurinn“ þegar það minnisblað var ritað. Í minnisblaðinu segir jafnframt að ekkert sé því til fyrirstöðu að Reykjavíkurborg færi listaverkið í geymslu geri aðrir ekki tilkall til þess. Rétt er að taka fram að með því er ekki átt við að nóg sé fyrir aðila að gera einfaldlega tilkall til listaverksins heldur verður slíkt tilkall að byggja á fullnægjandi grundvelli, þ.e. grundvelli eignarheimilda.

Í kjölfar erindis Birgittu Spur, ekkju Sigurjóns Ólafssonar höfundar umrædds listaverks, þar sem hún gerir tilkall til listaverksins, hefur embætti borgarlögmans ráðist í frekari skoðun á eignarrétti yfir listaverkinu. Í bréfi Birgittu er því haldið fram að fjársöfnunarnefndin hafi styrkt Sigurjón til að gera listaverkið en ekki hafi verið um gjöf til Reykjavíkurborgar að ræða. Er þar einnig vísað til texta á heimasíðu Listasafns Sigurjóns Ólafssonar um að Valtýr Stefánsson hafi samið við ríki og borg um staðsetningu listaverksins. Ekki fylgja frekari skjöl bréfi Birgittu.

Við leit borgarlögmans hafa ekki fundist formlegar og/eða skýrar eignarheimildir yfir listaverkinu en eftirfarandi skriflegar heimildir hafa fundist um listaverkið og aðdraganda þess að það var sett upp. Ekki er unnt að fullyrða að um tæmandi talningu á heimildum fyrrnefnds efnis sé að ræða.

Bréf Valtýs Stefánssonar til Skipulagsnefndar, dags. 11. nóvember 1952.

Bréf ritað fyrir hönd fjársöfnunarnefndar sem kosin var til að annast gerð minnismarkis um séra Friðrik Friðriksson og spurst fyrir um hvar skipulagsnefnd geti helst hugsað sér að velja listaverkinu stað.

Bréf Valtýs Stefánssonar til Samvinnunefndar um skipulagsmál, dags. 17. apríl 1953.

Fallist á tillögu um staðsetningu listaverksins á horni Amtmannsstígs og Lækjargötu en tekið fram að æskilegt væri að samvinnunefndin hefði að öðru leyti samráð við listamanninn, Sigurjón Ólafsson, um fyrirkomulag listaverksins.

Bréf Samvinnunefndar um skipulagsmál til bæjarráðs, dags. 5. maí 1953

Óskað staðfestingar bæjarráðs á staðsetningu listaverksins.

Fundur bæjarráðs 1. október 1954

Bæjarráð samþykkir að fela bæjarverkfræðingi að sjá um uppsetningu listaverksins.

Morgunblaðið 3. október 1954

Frétt um að bæjarráð hafi falið bæjarverkfræðingi að annast uppsetningu á listaverkinu á horni Lækjargötu og Amtmannsstígs. Tekið fram að „Eins og kunnugt er, þá hafi listaverkið verið gert af Sigurjóni Ólafssyni myndhöggvara fyrir almenna fjársöfnun, sem fór fram undir forystu Valtýs Stefánssonar ritstjóra.“

Bréf til Forsætisráðuneytis, dags. 8. október 1954

Óskað leyfis fyrir því að listaverkið rísi á lóð ríkisins. Sendandi tilgreindur sem PL/HT.

Bréf frá Forsætisráðuneytinu, dags. 22. október 1954 (samkvæmt upplýsingum frá borgarskjalasafni)

Samþykkt að listaverkið rísi á lóð ríkisins við gatnamót Lækjargötu og Amtmannsstígs.

Morgunblaðið 26. maí 1955

Viðtal Valtýs Stefánssonar, ritstjóra Morgunblaðsins, við séra Friðrik. Daginn áður hafði listaverkið verið reist. Ekki kemur fram í fréttinni hver eigi listaverkið eða hafi látið gera það.

Kirkjuritið, 21. árgangur, 6. hefti, júní 1955

Greint frá því að 25. maí 1955 hafi stytta af séra Friðriki verið afhjúpuð. Listaverkið sagt gert af Sigurjóni Ólafssyni og gefið Reykjavíkurborg af vinum séra Friðriks.

Ritað á bréfsefni umferðardeildar gatnamálastjóra, óljóst hver ritar en gert eftir 1982

...Séra Friðrik Friðriksson við Lækjargötu eftir Sigurjón Ólafsson, var sett upp í maí 1955 og þar voru KFUM og K sem létu gera myndina og kostuðu uppsetningu hennar. Myndin hefur verið í umsjá Reykjavíkurborgar...“

Bókin „Sigurjón Ólafsson – Ævi og list II“.

Bókin var gefin út af Listasafni Sigurjóns Ólafssonar árið 1999. Höfundar listaverkaskrár eru fyrrnefnd Birgitta Spur, Sólveig Georgsdóttir, Helga Guðmundsdóttir og Geirfinnur Jónsson. Ritstjóri bókarinnar er Birgitta Spur.

Í aðfararorðum bókarinnar, rituðum af Birgittu Spur, segir meðal annars:

„Aftast í ritunum er birt heildarskrá, Catalogue raisonné, yfir öll þrívíð verk sem vitað er að Sigurjón vann. Skráin er árangur fimmtán ára skráninga og rannsókna sem Birgitta Spur, Sólveig Georgsdóttir, Helga Guðmundsdóttir og Geirfinnur Jónsson hafa unnið...“

Í umræddri heildarskrá verka Sigurjóns Ólafssonar segir þar á blaðsíðu 207 í inngangi skráarinnar að þær upplýsingar séu birtar með fyrirvara um hugsanlegar villur sem séu í þeim gögnum sem skráin byggir á og er sérstaklega tekið fram að eigendaskrá sé óstaðfest og lýsi einungis því sem skráð sé í spjaldskrá Listasafns Sigurjóns Ólafssonar. Í skránni er eigandi styttunnar séra *Friðrik og drengurinn* sagður Reykjavíkurborg.

Í grein Aðalsteins Ingólfssonar, *Kraftbirting persónuleikans*, á bls. 88 í sömu bók segir um styttuna af séra Friðriki Friðrikssyni og Héðni Valdimarssyni:

„Báðar eru þær hyllingar hugsjónamanna, báðar urðu þær til um svipað leyti og voru kostaðar af áhugamannahópum eða samtökum, myndin af séra Friðriki af stórum hópi vina hans og velunnara um allt land, sennilega að frumkvæði Valtýs Stefánssonar...“

Af því sem kemur fram í þessu riti verður ekki afdráttarlaust dregin sú ályktun að Reykjavíkurborg hafi verið gefið listaverkið. Hins vegar er ljóst að ritarar heildarskráarinnar, þ. á m. ekkja listamannsins, telja að svo sé. Virðast viðkomandi að minnsta kosti ekki telja að Listasafn Sigurjóns Ólafssonar eða ekkja hans séu eigendur listaverksins.

Listaverkaskrá Sigurjóns Ólafssonar á heimasíðu Listasafns Sigurjóns Ólafssonar, sótt 6. desember 2023

Eigandi er sagður Reykjavíkurborg.

* * *

Ekkert þeirra gagna sem fundist hafa bera það afdráttarlaust með sér að umrætt listaverk hafi verið gefið Reykjavíkurborg að gjöf til eignar. Þau skjöl sem hafa fundist benda til þess að aðkoma Reykjavíkurborgar hafi fyrst um sinn falist í því að finna listaverkinu stað og sjá til þess að unnt yrði að koma því þar upp. Af gögnum má telja að fjársöfnunarnefnd, undir forystu Valtýs Stefánssonar ritstjóra, hafa farið með eignarheimildir yfir listaverkinu en ekki virðist hafa verið um að ræða formlega stofnaðan lögaðila eða að ætlunin hafi verið sú að fjársöfnunarnefndin eða meðlimir hennar myndu eiga verkið til frambúðar. A.m.k. hafa ekki fundist heimildir sem benda til þess. Af fyrirliggjandi gögnum verður ekki dreginn sú ályktun að ætlunin hafi verið að höfundur listaverksins yrði eigandi þess.

Bendir allt til þess að frá því að minnimerkið var sett upp árið 1955 hafi það verið á ábyrgð Reykjavíkurborgar. Virðist umrædd lóð hafa verið í eigu ríkisins þegar minnimerkið var sett upp en með samningi milli borgarsjóðs Reykjavíkur og ríkissjóðs Íslands árið 1984 hafi lóðin orðið eign Reykjavíkurborgar. Stóð minnimerkið því á lóð Reykjavíkurborgar og þannig í vörslum borgarinnar í u.þ.b. 38 og hálf tölur þar til það var tekið niður 24. janúar 2024.

EKKI verður séð að fyrirliggjandi gögn styðja kröfu ekkju höfundar styttnar um að henni verði afhent styttn til eignar. Virðast þvert á móti gögn sem stafa frá henni sjálfri hrekja kröfu hennar, sbr. upplýsingar úr listaverkaskrá listasafns Sigurjóns Ólafssonar.

Hefð

Styttn var afhjúpuð 25. maí 1955 og hefur verið í umsjá Reykjavíkurborgar óslitið frá þeim tíma og í vörslu Reykjavíkurborgar frá árinu 1984. A.m.k. frá þeim tíma hefur Reykjavíkurborg farið með styttna sem sína eign enda stóð hún þá á borgarlandi. Engin skjöl hafa fundist um að afhending styttnar til Reykjavíkurborgar hafi verið með nokkurs konar fyrirvara eða áskilnaði um eignarhald annarra yfir henni. Þeir einstaklingar sem fjármögnuðu styttna hafa ekki gert tilkall til hennar og ekki hefur verið sýnt fram á að öðrum hafi verið framseldur eignarréttur yfir henni. Styttn hefur því verið í athugasemdalausri, óslitinni umsjá og undir yfirráðum Reykjavíkurborgar í að minnsta kosti 38 ár. Á þeim tíma hafi Reykjavíkurborg farið með styttna sem eign sína án þess að fyrir liggi vitneskja um eignarhald annarra yfir henni. Skilyrði þess að hefðarréttur stofnist yfir lausafé er að það hafi verið í vörslu hefðanda í 10 ár, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 46/1905 um hefð, og er það skilyrði ótvírætt uppfyllt.

Með hliðsjón af framangreindu verður að telja að öröugt sé að fullyrða um eignarhald á styttni á grundvelli skráðra eignarheimilda. Hins vegar verður ekki litið hjá því að styttn var á ábyrgð

Reykjavíkurborgar allt frá uppsetningu og að hún hefur verið athugasemdalaust í umráðum Reykjavíkurborgar í rúm 38 ár. Hafi hún ekki í upphafi verið gefin Reykjavíkurborg til eignar má því engu að síður telja að styttn hafi orðið eign Reykjavíkurborgar á grundvelli hefðar í síðasta lagi 1994, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 46/1905 um hefð.

F.h. borgarlögmanns,

Jón Pétur Skúlason lögmaður